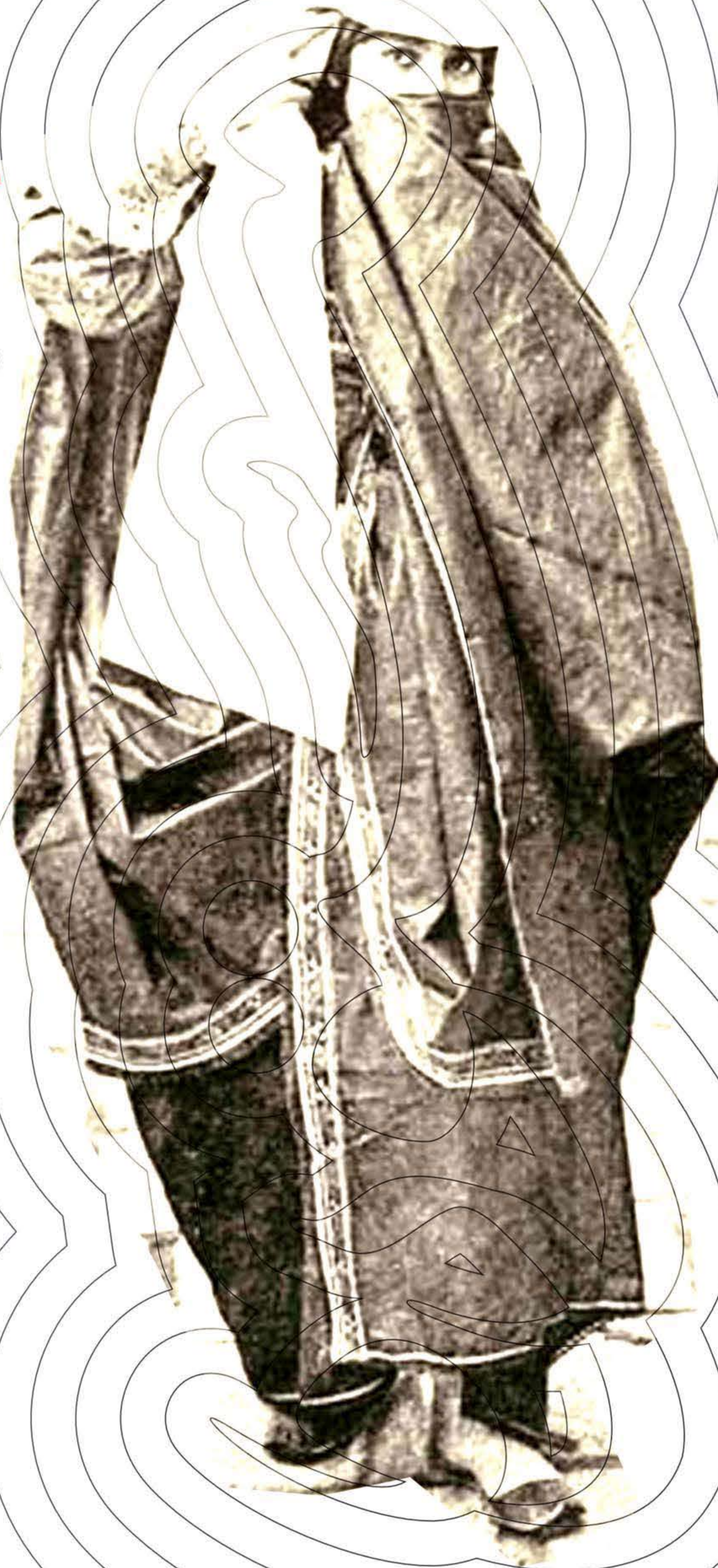

مستوفیہ

دوره جامع

ماجرائے پیداوینہان
زن ایرانے در عصر قاجار

اساتید دوره:

محمد حسن رجبی . زہرا روح اللہی امیری . زہرا داوورپناہ . رضا رمضان نرگسی . مجید دھقان
سمیہ حاجی اسماعیلی . محمد صادق ابوالحسنی . زہرہ باقریان . آنا غلام نیارمی . معصومہ فاطمی

۱۲ تیر لغایت ۲۲ تیر ۱۴۰۲

ثبت نام: negahschool.ir

@sch_negah

۰۹۹۰۷۶۲۹۸۸۲

وزارت معارف و اوقاف و علوم

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران

چرا تاریخ اجتماعی زنان؟

با توجه به مواجهه‌ی جدی ایران با غرب در دوره قاجار، نظم و صورت‌بندی پیشین زیست‌جامعه‌ی ایرانی با مسأله‌های جدی‌ای روبرو گشت. بسیاری مفاهیم از جمله پیشرفت و ترقی، اداره و حکومت، قانون، آزادی و عدالت، برابری، آموزش، زن و... در نظام معنایی جدیدی باز تعریف شد، به گونه‌ای که ادامه‌ی ادراک نهادینه شده و ادبیات گفتمانی گذشته نبودند. در نتیجه بررسی و تحلیل‌های تاریخی از این عصر، امکانی را برای مقایسه شرایط و تبیین سهم هر کدام از مؤلفه‌های سنت یا تجدد در مسائل جامعه فراهم می‌نماید. در این میان فهمیدن نسبتی که اسلام با هر کدام از آن‌ها برقرار می‌کند، در دستیابی به نظم جدید سازگار با فرهنگ و تاریخ انسان ایرانی، بسیار حائز اهمیت است.

در بحث «تاریخ اجتماعی زنان» نیز با توجه به ورود مدرنیته به ایران که آغازگر تغییرات جدی در زیست و عاملیت زنان ایرانی بوده، تمرکز بر «عصر قاجار» به عنوان نقطه شروع صورت‌بندی جدید، حائز اهمیت است و فضای بهتری را برای تبیین کنش‌گری زنان و یافتن سهم مؤلفه‌های اساسی هویت انسان ایرانی از جمله اسلامیت، ایرانیت و تجدد در سامان جدید زندگی او فراهم خواهد آورد. ضمن اینکه در باب مسئله‌ی این روزها که پرسش از هویت زن ایرانی است، زنی پر ماجرا که می‌خواهد خودش باشد، شکوفا شود و در کشاکش الگوی شرق و غرب گونه‌ی متفاوتی از «بودن و حضور» را تجربه کند، نیاز به شنیدن قصه‌ی زن ایرانی معاصر داریم، اینکه این شخصیت چه هویتی داشته و در تاریخ به دنبال چه منزلتی بوده که این همه مرارت را به جان خریده تا بدین جا رسیده است. چرا که معتقدیم زمانی زن ایرانی خواهد توانست جایگاه خود را در جهان پر تلاطم کنونی در یابد که روایتی نزدیک‌تر، واقعی‌تر و مستندتر از آنچه بر او گذشته و در طلبش بوده، ارائه شود تا با این سوال از خلال اندیشه‌ها و تجربه‌ها چراغی برای سامان زندگی امروزی‌اش برگزیند.

دوره جامع «مستوره» روایتی از «پیدا و پنهان زن ایرانی در عصر قاجار» است. در این دوره درصددیم تا با روایت زن در بافت نظم جنسیتی و در بستر تحولات سیاسی، فرهنگی و اقتصادی، وجوه ناپیدای زیست‌زانه در این دوره تاریخی را بازگو کرده و به بررسی چگونگی تطورات رویکردی در توصیف مسأله‌ها و پاسخ‌هایش در این دوره بپردازد. لذا در این برنامه که دومین گام از «پرونده تاریخ اجتماعی زنان» است با یک ترسیم کلی از نظم سیاسی، اجتماعی و اقتصادی، به بررسی موضوعات در سه حیطه کلی فرهنگ، اقتصاد و سیاست و نظام مسائل ذیل آن خواهیم پرداخت و تلاش خواهیم کرد، روایتی تاریخی از زن ایرانی در عصر قاجار ارائه دهیم.

سرفصل‌های دوره

نقد دیدگاه

- نقد کتاب سیاست‌های جنسی در ایران معاصر
- نقد رویکرد تاریخ‌نگاری
- خانم افسانه نجم‌آبادی

نقد فیلم

- واکاوی زن در عصر قاجار با نگاه انتقادی به
- سریال جیران

درسگفتار

- عصر قاجار و مسأله‌بودگی زنان
- پوشش زن ایرانی در دوره قاجار
- زنان قاجار و آموزش عمومی
- اخلاق جنسی حاکم بر جامعه
- زنان قاجار؛ مشارکت سیاسی و اجتماعی
- زنان قاجار؛ تطور حیات فرهنگی و اجتماعی
- زنان در دوره قاجار

ارائه و تحلیل آثار زن نگار

- چادر کردیم رفتیم تماشا
- خانم! فردا کوچ است
- خاطرات تاج السلطنه
- جریده فریده

درسگفتار

«مدرنیته آمد و در خورجینش سوغات فراوان بود. از صنعت و تکنولوژی و حکومت و قانون تا بینش‌ها و گرایش‌های جدید به انسان و دنیا. آدم‌ها دور آن جمع می‌شدند و هرکس متناسب با حال مزاجی و مذاقی، چیزی برمی‌گرفت. زن اما در پستوی زیست‌گاه ایرانی بود و دستش از سوغات مدرنیته کوتاه. مدرنیته برای این زن در پستو و نادیده‌انگاشته شده هم چیزی در توبه‌توی آورده‌هایش، پنهان کرده بود. سوغاتی از جنس «آگاهی و خبر» که شد سرآغاز برون‌رفت از ضعفه‌گی. پنداری آینه‌ای به دست زن ایرانی رسید که ناگهان با دیدن خودش در آینه سوغات غرب، به درکی تازه از زنانگی و انسانیت خویش رسید و این سرآغاز تغییر بود.»

این روایت تحقیرآمیز جهان مدرن است از زن جهان سوم، که اکنون فقط زن ایرانی‌اش در قاب بررسی ماست.

از آنجا که به قول حافظ، نوآوری و انداختن طرحی نو، در گرو شکافتن سقف فلک است، ما در خود همین روایت جهان مدرن شک کردیم که این شک سرآغاز امکان شکافتن سقف کلیشه‌هاست. در نتیجه سوال‌ها یک‌به‌یک گل کردند:

۱. آیا زن در تاریخ معاصر ایران که هم‌زمان با آمدن کاروان مدرنیته از غرب است، مستوره‌ای پستونشین و ضعفه‌ای فاقد هرگونه اثرگذاری سیاسی و اجتماعی است؟

۲. آیا در این تغییر بزرگ، فقط آینه‌ی سوغات غرب مؤثر است یا آنکه می‌توان سهمی برای سنت ایرانی اسلامی هم در نظر گرفت تا زن در آن آینه هم به تماشای خود نشسته و برای تغییر متناسب با فرهنگ و هویت خویش قدم بردارد؟

۳. آیا زن امروز امتداد همان زن عصر قجر است که راه برون‌رفت از وضعیت نامطلوبش نسخه‌ای باشد در چنگ جهان مدرن؟

۴. آیا در دوره‌ی قاجار که اولین کاروان تجدد از غرب رسیده، می‌توان روزه‌هایی یافت که از طریق آن به الگوهای متنوع و فراوان از زندگی زن ایرانی رسید و آن را برای امروز به‌روزرسانی کرد؟

برای یافتن پاسخ، ناگزیر باید از اهل فن شنید.

برنامه اصلی دوره جامع مستوره، درسگفتار مستوره در محورهای هفت گانه زیر می باشد.

سرفصل ها و اساتید درسگفتار

شبهستان (حرمسرا)
در عصر قاجار

دکتر آتنا غلام نیامی
نویسنده و پژوهشگر حوزه جامعه شناسی
و تاریخ اجتماعی

زنان قاجار؛
مشارکت سیاسی و اجتماعی

حجت الاسلام دکتر رضا رمضان نرگسی
عضو هیات علمی
موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی

اخلاق جنسی حاکم بر جامعه
دوره قاجار

دکتر زهره باقریان
عضو هیات علمی
مرکز تحقیقات زن و خانواده

پوشش زن ایرانی دوره قاجار
زنان قاجار و آموزش عمومی

حجت الاسلام دکتر مجید دهقان
عضو هیات علمی
مرکز تحقیقات زن و خانواده

تطور حیات فرهنگی و اجتماعی
زنان در دوره قاجار

دکتر محمدحسن رجبی
پژوهشگر حوزه تاریخ
و نویسنده کتاب مشاهیر زنان ایرانی و پاریسی گوی

عصر قاجار
و مسأله بودگی زنان

دکتر زهرا روح الهی امیری
عضو هیات علمی گروه تاریخ
دانشگاه باقرالعلوم (ع)

ارائه و تحلیل آثار زن نگار

ما آن گاه که به دنبال یافتن پاسخ، سرکی به تاریخ قاجار می کشیم، با انبوهی از آثار مواجهیم که توسط مردان در آن دوره تاریخی نگاشته شده و عموم آنها رنگ و بوی سیاسی و تحلیلی دارند. اما در کنار این حجم از نوشته‌جات مردنگار، زن عصر قجر هم بیکار نبوده و آثاری ولو اندک در قالب نامه، سفرنامه، نشریه، خاطره نگاری و کتاب از خود به جا گذاشته است. این نویسندگان زن هرچند از طبقه مسلط بوده‌اند لکن برخلاف نویسندگان مرد که بیشتر تحلیلی و سیاسی نوشته‌اند، نور چراغ دستی خود را روی وضعیت فرهنگی و اجتماعی جامعه تابانده و توصیف‌های قابل اعتنایی برای ما به یادگار گذاشته‌اند. مطالعه آثار زن نگار در دوره قاجار، یعنی ارتباط با تاریخ. یعنی نشستن پشت خطی که در آن سو زنی از عهد قاجار با ما به مکالمه می نشیند. از مهم‌ترین دستاوردهای این گفتگوی با زنان تاریخ ایران، شکستن ذهنیتی است که تا هم‌اکنون زن آن دوره را به عنوان موجودی درجه دو، بی‌دست‌وپا، بیکاره و هیچ‌کاره و وابسته به مرد تصویر می‌کند. علاوه بر این لنز نگاه ما بر زوایای پنهانی از تاریخ می‌افتد و اخباری از اندرونی‌ها در قاب تماشای ما جا می‌گیرد که در آثار مردنگار هرگز یافت نمی‌شود. در این بخش سراغ همین آثار و بررسی آنها رفته‌ایم.

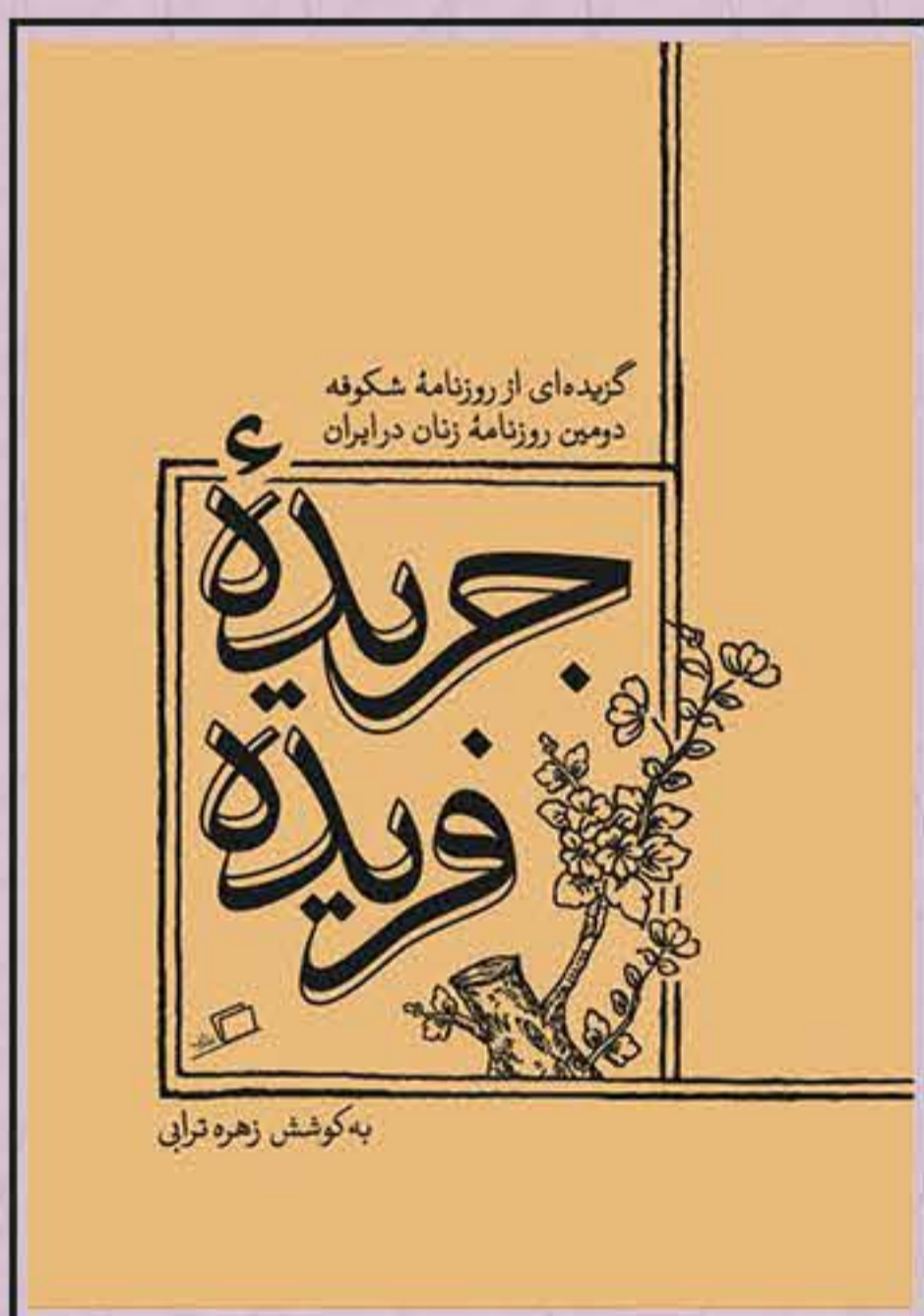

خاطرات تاج السلطنه

ارائه دهنده:
خانم معصومه فاطمی
نویسنده و پژوهشگر
مطالعات اسلامی زنان

جریده فریده

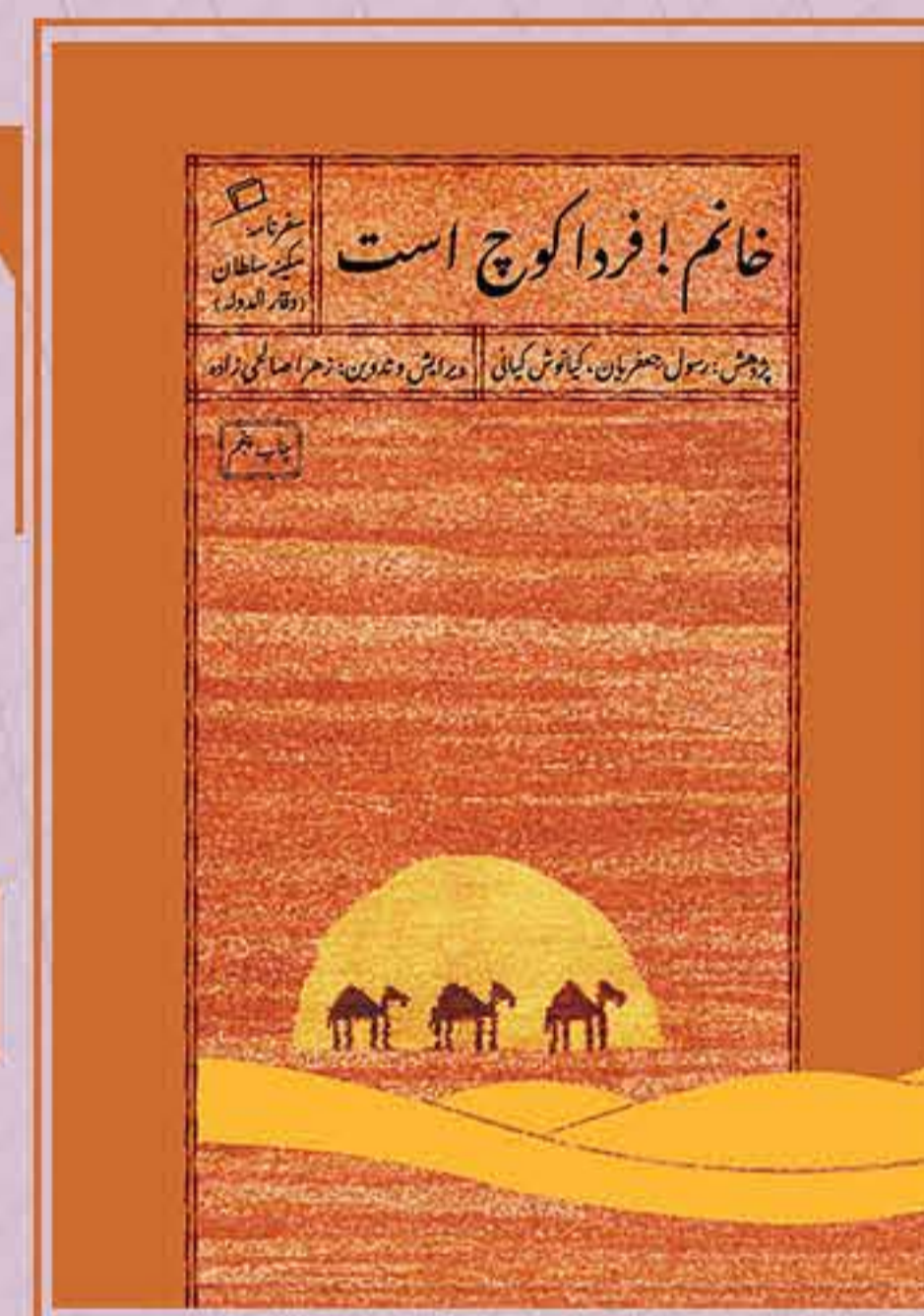

چادر کردیم رفتیم تماشا

ارائه دهنده:
دکتر زهرا داورپناه
عضو هیات علمی
پژوهشکده زن و خانواده

خانم! فردا کوچ است

◀ نقد و بررسی دیدگاه ▶

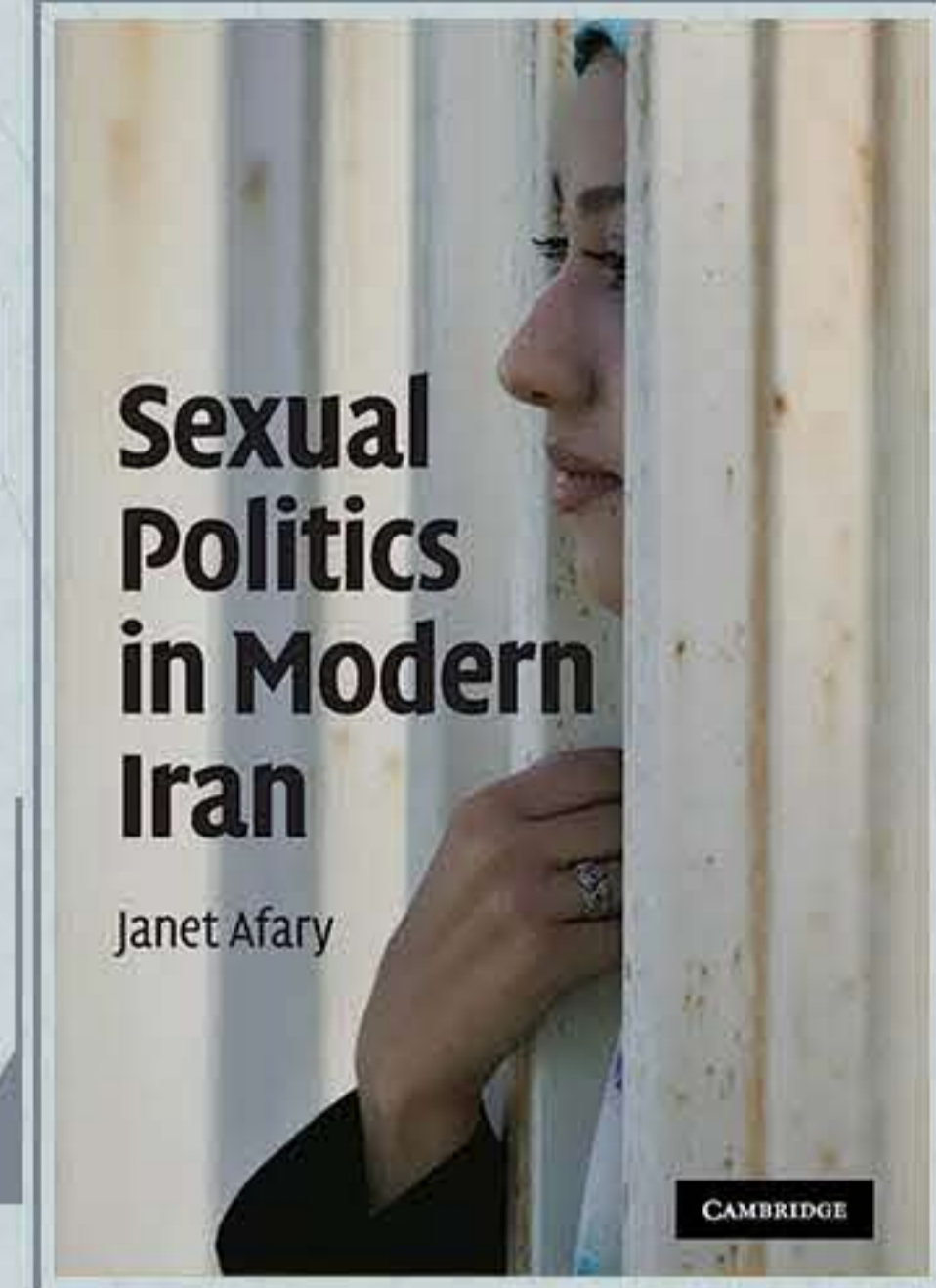
قله‌ی تاریخ اجتماعی زنان در عصر قاجار، آن‌جایی نیست که ما برای اولین بار کشف یا فتح کرده باشیم. پیش از این افراد بسیاری در دامنه‌ی وسیع آن رفت و آمد کرده و بر فراز آن ایستاده‌اند و ما را نیز با گزارش‌های خود، بی‌نصیب از شنیدن و خواندن در این باره نگذاشته‌اند. این تلاش‌های تاریخ‌نگارانه در ۵۰ سال اخیر سعی دارد ما را بر سر میز بنشانند که در سوی دیگر آن زن تاریخ قاجار به بازگویی قصه‌ی خویش در دو قرن گذشته نشسته؛ اما متأسفانه این تلاش‌ها بدون ایراد نیست. مهم‌ترین اختلال آنکه برخی با عینک فمینیستی به نظاره نشسته‌اند و تقریباً هیچ‌گونه نگاه همدلانه و معتدلی به مولفه‌های سنت و دین در زیست جامعه ایرانی ندارند. لذا زمینی که آنها برای تاختن تاریخ طراحی کرده‌اند، هرچند از پروداکشن عظیمی برخوردار است و همانند تابلویی مینیاتوری فریبه‌ی جزئیات در آن به چشم می‌آید، اما جامعه ایرانی در این صحنه‌پردازی، دیالوگ تام و کاملی با سنت، دین و تجدد ندارد. در این بخش رویکرد تاریخ‌نگار برجسته‌ی این دوره خانم افسانه نجم‌آبادی و همچنین کتاب "سیاست‌های جنسی در ایران معاصر" نوشته خانم ژانت آفاری مورد بررسی و نقد قرار می‌گیرد تا در پس این نقد، فضا برای روایت‌های کامل‌تر باز شود.

نقد کتاب

سیاست های جنسی در ایران مدرن

نویسنده زانت آفاری
ارائه دهنده و ناقد:
دکتر سمیه حاجی اسماعیلی
مدیر گروه مطالعات زنان و
خانواده جامعه الزهرا

نقد دیدگاه

دیدگاه خانم ها

منصوره اتحادیه و افسانه نجم آبادی

ارائه دهنده و ناقد:
دکتر زهره باقریان
عضو هیات علمی
پژوهشکده زن و خانواده

نقد فیلم

واکاوی زن در عصر قاجار
با نگاه انتقادی به سریال جیران

ارائه دهنده:
حجت الاسلام محمد صادق ابوالحسینی
پژوهشگر تاریخ
و مدیر دفتر نشر آرا و آثار استاد منذر (ره)

امتیازات

اعطای گواهی پایان دوره از طرف دانشگاه باقرالعلوم (ع)

کارگاه مهارتی روایت نویسی

شرکت کنندگان بعد از اتمام جلسات علمی به صورت رایگان در کارگاه مهارتی روایت نویسی شرکت و تولید محتوا با تم تاریخی را تمرین خواهند کرد.

برگزارکنندگان

مدرسه تفکر و نوآوری نگاه، پایگاه تخصصی عصر زنان
مدرسه فکرت، دانشگاه باقرالعلوم (ع)، پژوهشکده باقرالعلوم (ع)

پژوهشکده باقرالعلوم (ع)

پایگاه تخصصی
عصر زنان

مدرسه فکرت

دانشگاه باقرالعلوم (ع)

پژوهشکده باقرالعلوم (ع)